

BOSNIA AND HERZEGOVINA
Ministry of Foreign Trade and Economic Relations
Veterinary Office of Bosnia and Herzegovina

Na temelju članka 82. stavak (1) Zakona o veterinarstvu u Bosni i Hercegovini ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine" broj 34/02), direktor Ureda za veterinarstvo Bosne i Hercegovine donosi

**Naputak
za postizanje ciljeva Uredbe (EU) 2019/627 u vezi s posebnim zahtjevima službenih kontrola
proizvoda ribarstva namijenjenih izvozu u EU**

**Članak 1.
(Predmet)**

Ovim Naputkom se utvrđuju posebni zahtjevi za provedbu službene kontrole proizvoda ribarstva namijenjenih izvozu u EU kako bi se osigurala visoka razina zaštite potrošača.

**Članak 2.
(Službene kontrole proizvodnje i stavljanja na tržište)**

- (1) Službene kontrole proizvodnje i stavljanja na tržište proizvoda ribarstva uključuju provjeru sukladnosti sa zahtjevima iz odjeljka VIII. Priloga III. Pravilnika o higijeni hrane životinjskog podrijetla („Službeni glasnik BiH“, br. 103/12, 28/14 i 87/15) a u Republici Srpskoj provjerava se i usklađenost sa odjeljkom VIII. Priloga III. Pravilnika o posebnim pravilima higijene hrane životinjskog podrijetla („Službeni glasnik Republike Srpske“ broj 37/22), koji su usklađeni sa odjeljkom VIII. Priloga III. Uredbe (EZ) br. 853/2004), a osobito:
- a) redovitu provjeru higijenskih uvjeta pri iskrcaju i prvoj prodaji;
 - b) redovite preglede plovila i objekata na kopnu, uključujući burze riba i veletržnice, posebno kako bi se provjerilo sljedeće:
 - i. jesu li uvjeti za odobrenje i dalje ispunjeni;
 - ii. rukuje li se proizvodima ribarstva na ispravan način;
 - iii. ispunjavaju li se higijenski i temperaturni zahtjevi;
 - iv. čistoća objekata, uključujući plovila, te njihovih postrojenja i opreme, te higijena osoblja;
 - c) uvjeti skladištenja i prijevoza.
- (2) Proizvodi ribarstva koji ne ispunjavaju higijenske zahtjeve iz stavka (1) ovog članka će se proglasiti neprikladnima za prehranu ljudi.

Članak 3
(Službene kontrole proizvoda ribarstva)

Službene kontrole proizvoda ribarstva obuhvaćaju minimalno praktične modalitete utvrđene u Prilogu ovog Uputstva u pogledu sljedećeg:

- a) organoleptičkih ispitivanja;
- b) pokazatelja svježine;
- c) histamina;
- d) zaostale tvari (rezidue) i kontaminanti;
- e) mikrobioloških pretraga;
- f) parazita i
- g) otrovnih proizvoda ribarstva.

Članak 4.
(Odluke nakon službene kontrole)

Nadležni veterinarski inspektor proglašavaju proizvode ribarstva neprikladnima za prehranu ljudi u sljedećim slučajevima:

- a) ako se službenim kontrolama provedenima u skladno članku 3. ovog Naputka otkrije da ti proizvodi nisu sukladni s organoleptičkim, kemijskim, fizičkim ili mikrobiološkim zahtjevima ili zahtjevima za otkrivanje prisutnosti parazita kako su utvrđeni u odjeljku VII. Priloga III. Pravilnika o higijeni hrane životinjskog podrijetla („Službeni glasnik BiH“, br. 103/12, 28/14 i 87/15) koji je sukladan sa odjeljkom VII. Priloga III Uredbe (EZ) br. 853/2004 i/ili Pravilniku o mikrobiološkim kriterijima za hranu („Službeni glasnik BiH“, br. 11/13, 79/16 i 64/18) koji je sukladan sa Uredbom (EZ) br. 2073/2005, dok u Republici Srpskoj zahtjevi su utvrđeni i u odjeljku VIII., Priloga III., Pravilnika o posebnim pravilima higijene hrane životinjskog podrijetla („Službeni glasnik Republike Srpske“ broj 37/22) a koji je sukladan sa odjeljkom VIII., Priloga III., Uredbe (EZ) br. 853/2004 i/ili Pravilnikom o mikrobiološkim kriterijumima za hranu životinjskog porijekla („Službeni glasnik Republike Srpske“ broj 69/19, 102/19 i 30/22) koji je sukladan sa Uredbom (EZ) br. 2073/2005;
- b) oni u svojim jestivim dijelovima sadržavaju kemijske rezidue ili kontaminante u količinama koje premašuju količine utvrđene Pravilniku o maksimalno dozvoljenim količinama farmakološki aktivnih tvari u proizvodima životinjskog podrijetla („Službeni glasnik BiH“, br. 61/11, 67/12 i 45/16), Pravilniku o maksimalnim razinama ostataka pesticida u i na hrani i hrani za životinje biljnog i životinjskog podrijetla („Službeni glasnik BiH“, broj 48/21), a u Republici Srpskoj i Pravilniku o maksimalnim razinama ostataka pesticida u hrani i u hrani za životinje i na hrani i na hrani za životinje (Službeni glasnik Republike Srpske, broj 55/20 i 59/22) Pravilniku o maksimalno dozvoljenim količinama za određene kontaminante u hrani („Službeni glasnik BiH“, br. 68/14, 79/16, 9/17 i 84/18) a u Republici Srpskoj i Pravilniku o maksimalno dozvoljenim količinama za određene kontaminante u hrani (Službeni glasnik Republike Srpske, broj 32/21) sukladnim sa uredbama (EU) br. 37/2010, (EZ) br. 396/2005, (EZ) br. 1881/2006 ili rezidue tvari koje su zabranjene ili nisu odobrene sukladno s Pravilniku o maksimalno dozvoljenim količinama farmakološki aktivnih supstanci u proizvodima životinjskog podrijetla („Službeni glasnik BiH“, br. 61/11, 67/12 i 45/16) ili Odlukom o zabrani primjene na životinjama određenih beta agonista te tvari hormonskog i tireostatskog djelovanja („Službeni glasnik BiH“, broj 74/10) sukladnim sa Uredbom (EU) br. 37/2010 ili Direktivom 96/22/EZ, ili nisu u skladu s bilo kojim drugim relevantnim zakonodavnim aktom Unije o farmakološki djelatnim tvarima;
- c) potječu od:
 - i. otrovnih riba;
 - ii. proizvoda ribarstva koji sukladni sa zahtjevima u pogledu morskih biotoksina;

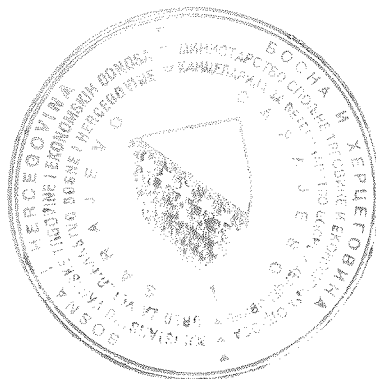
- iii. živih školjkaša, bodljikaša, plaštenjaka ili morskih puževa koji sadržavaju morske biotoksine u ukupnim količinama koje prekoračuju granične vrijednosti iz Pravilnika o higijeni hrane životinjskog podrijetla („Službeni glasnik BiH“, br. 103/12, 28/14 i 87/15) a u Republici Srpskoj i iz Pravilnika o posebnim pravilima higijene hrane životinjskog podrijetla („Službeni glasnik Republike Srpske“ broj 37/22) koji su usklađeni sa Uredbom (EZ) 853/2004;
- d) ako nadležna tijela entiteta i Brčko distrikta smatraju da bi mogli predstavljati rizik za zdravlje ljudi ili životinja ili ako su iz bilo kojeg drugog razloga neprikladni za prehranu ljudi.

Članak 5.
(Prilozi i stupanje na snagu)

- (1) Sastavni dio ovog Naputka je Pravitak.
- (2) Ovaj Naputak stupa na snagu danom donošenja.

Broj: 03-4-27-15-632-2/23

Datum: 18.04.2023.

DIREKTOR

Saša Bošković, dr vet. med.,

Prilog I.- PRAKTIČNI MODALITETI SLUŽBENIH KONTROLA PROIZVODA RIBARSTVA

A. Organoleptička ispitivanja

A.1- Općenito

Nasumične organoleptičke kontrole provode se u svim fazama proizvodnje, prerade i distribucije. Jedan od ciljeva tih kontrola je provjeriti ispunjavanje kriterija svježine utvrđenih sukladno s ovim Naputkom. Posebice se provjerava zadovoljavaju li proizvodi ribarstva, u svim fazama proizvodnje, prerade i distribucije, minimalne kriterije svježine utvrđene u ovom Prilogu, a koji su sukladni s Uredbom Vijeća (EZ) br. 2406/96.

Pri tome se službeni veterinar koristi ček listom koja je izrađena i sastavni je dio zapisnika službene kontrole.

A.2- KATEGORIJE

Kategorije predviđene ovim Prilozom primjenjuju se na sljedeće proizvode ili skupine proizvoda u skladu s mjerilima za ocjenjivanje koja su specifična za svaki od njih.

Grupa	Naziv grupe	Vrsta koja spada u grupu	NEPRIHVATLJIVO
A	Bijela riba	Bakalarka, bakalar, crni bakalar, kolja, šarpina, pišmolj, morski manjić, oslić, grboglavka, grdobina, ugotica i vrsta <i>Trisopterus luscus</i> , bukva, gira oblica, ugor, lastavica, cipal, iverak zlatopjeg, patarača oštronoska, list, iverak, limanda, zmijičnjak	Koža – pigmentacija bez sjaja (2)
			Kožna sluz- žućkasto siva, tamna sluz
			Oko - konkavno u sredini; siva zjenica; mliječno bijela rožnica (2)
			Škrge - žućkaste; mliječnobijela sluz (2)
			Potrbušnica (kod riba bez utrobe) - ne prijanja (2)
			Miris škrge i trbušne šupljine-uznapredovalom stanju raspadanja bijele ribe osim iverka zlatopjega- kiseo iverak zlatopjeg-kiseo
			Meso- meko (mlohavo) (2); ljuške se lako odvajaju od kože, površina prilično naborana
B	Plava riba	Albakor ili tunj dugokrilac, plavoperajna tuna, velikooka tuna, ugotica pučinka, haringa, srdele, skuša, šarun, inćun, papalina	Koža- vrlo mutna pigmentacija; koža se odvajaju od mesa (2)
			Kožna sluz-žućkasto siva, tamna sluz (2)
			Čvrstoća mesa - meko (mlohavo) (2)
			Škržni poklopci- žućkasti (2)
			Oko- konkavno u sredini; siva zjenica; mliječno bijela rožnica (2)
			Škrge - žućkaste; mliječnobijela sluz (2)
			Miris škrge- kiselkast miris truleži (2)
C	Morski psi	Morski pas kostelj i mačka bljedica, raža	Oko- konkavno žućkasto (2)
		Posebni ili dodatni kriteriji za raže	Izgled- veće količine sluzi u ustima i na škržnim otvorima (2)
			Miris- snažan miris po amonijaku (2)
			Koža- bljedica, naborana koža, gusta sluz
			Struktura mesa-mlohavo
			Izgled- klonule
Trbuh- žućkast do zelenkasti trbuh, crvene mrlje na samom mesu			
D	Glavonošci	Sipa	Koža- bljedica; koža se lako odvajaju od mesa
			Meso- pomalo meko; ružičasto bijelo ili pomalo žućkasto
			Krakovi- lakše se odstranjuju
			Miris-miris po crnilu (tinti)

E	<p>Rakovi</p> <p>1. Kozice - Ako dole navedeni zahtjevi nisu ispunjeni: Minimalni zahtjevi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - površina oklopa: vlažna i sjajna - kozice moraju ispadati pojedini načno kada se prenose iz jednog spremnika u drugi - meso ne smije imati nikakav strani miris - kozice ne smiju imati pijesak, sluz ili bilo kakvo drugo strano tijelo <p>kozice s oklopom: jasne crveno-ružičaste boje s manjim bijelim mrljama; na prsnom dijelu oklopa prevladava svijetla boja ili boja varira od pomalo isprane crvenkasto-ružičaste do plavkasto-crvene s bijelim pjegama; prsni dio oklopa trebao bi biti svijetle boje koja kreće prema sivoj</p> <p>dubokomorska kozica: jednoliko ružičaste boje ili užičast, glava postupno može početi crnjeti Stanje mesa tijekom i nakon odstranji vanja oklopa:</p> <ul style="list-style-type: none"> - oklop se lako odstranjuje uz tehnički neizbježan gubitak mesa - čvrsto, ali ne žilavo ili - oklop se teže odstranjuje uz male gubitke mesa - manje čvrsto, blago žilavo <p>Lom: dopuštena neznatna količina fragmenata kozica ili dopuštena manja količina fragmenata kozica</p> <p>Miris: po svježoj morskoj travi, slatkast ili kiselkast; nema mirisa morske trave</p> <hr/> <p>2. Škamp- Ako dole navedeni zahtjevi nisu ispunjeni: Oklop: blijedo ružičast do narančasto crven ili blijedo ružičast ili ružičast do narančasto-crven; bez crnih točki ili blago blijeda boja; nešto crnih točki i sivkaste boje, posebno na oklopu i između repnih kolutića</p> <p>Oko i škrge: sjajne crne oči; ružičaste škrge ili oči mutne i sivo crne; škrge sivkaste ili škrge tamnosive ili nešto zelenkaste boje na lednoj površini oklopa</p> <p>Miris: karakterističan blag miris ljuskara ili gubitak karakterističnog mirisa ljuskara; nema mirisa amonijaka ili blago kiselkast</p> <p>Meso (rep): napola prozirno i plave boje koja prelazi u bijelu ili nije više napola prozirno, ali nije izblijeđeno ili neprozirno i mutno</p>
---	---

(2) Ili u uznapredovalom stanju raspadanja.

A.3- Ček lista za provjeru organoleptičke svježine

(A) ČEK LISTA- BIJELA RIBA

ORGANOLEPTIČKA ISPITIVANJA			
Bijela riba (NAVESTI VRSTU): _____	DIO RIBE	PRIHVATLJIVO	NEPRIHVATLJIVO
	Koža		
	Kožna sluz		
	Oko		
	Škrge		
	Potrbušnica		
	Miris škrge i trbušne šupljine		
	Meso		
	Posebni kriteriji za grdobinu bez glave Krvne žile (trbušni mišići)		
	Komentar		

ČEK LISTA – PLAVA RIBA

ORGANOLEPTIČKA ISPITIVANJA			
Plava riba (NAVESTI VRSTU): _____	DIO RIBE	PRIHVATLJIVO	NEPRIHVATLJIVO
	Koža		
	Kožna sluz		
	Čvrstoća mesa		
	Škrgni poklopci		
	Oko		
	Škrge		
	Miris škrge		
	Komentar		

(1) ČEK LISTA – MORSKI PAS

ORGANOLEPTIČKA ISPITIVANJA			
Morski pas (NAVESTI VRSTU): _____	DIO RIBE	PRIHVATLJIVO	NEPRIHVATLJIVO
	Oko		
	Izgled		
	Miris		
	Posebni zahtjevi za raže		
	Koža		
	Struktura mesa		
	Izgled		
	Trbuh		
	Komentar		

(2) ČEK LISTA – GLAVONOŠCI

ORGANOLEPTIČKA ISPITIVANJA			
Glavonošci (NAVESTI VRSTU): <hr/>	DIO GLAVONOŠCA	PRIHVATLJIVO	NEPRIHVATLJIVO
	Koža		
	Meso		
	Krakovi		
	Miris		
	Komentar		

(3) ČEK LISTA – RAKOVI

ORGANOLEPTIČKA ISPITIVANJA				
Rakovi (NAVESTI VRSTU): <hr/>	DIO RAKA	PRIHVATLJIVO	NEPRIHVATLJIVO	
	Kozice			
	Minimalni zahtjev			
	Izgled:			
	1.kozice s oklopom			
	2.dubokomorska kozica			
	Stanje mesa tijekom i nakon odstranjivanja oklopa			
	Lom			
	Miris			
	Škampi			
	Oklop			
	Oko i škrge			
	Miris			
	Meso (rep)			
	Komentar			

B. Pokazatelji svježine

Ako se na temelju organoleptičkog ispitivanja posumnja u svježinu proizvoda ribarstva, mogu se uzeti uzorci i laboratorijski ispitati kako bi se odredile razine ukupnog isparivog baznog dušika (TVB-N) i trimetilamin dušika (TMA-N).

Nadležna tijela primjenjuju kriterije utvrđene Pravilnikom o provedbenim mjerama za određene proizvode na koje se primjenjuju propisi o hrani („Službeni glasnik BiH”, broj 3/16) koji je usklađen sa Uredbom Komisije (EZ) br. 2074/2005.

Ako se na temelju organoleptičkog ispitivanja posumnja na prisutnost drugih stanja koja bi mogla utjecati na zdravlje ljudi, moraju se uzeti odgovarajući uzorci u svrhu provjere.

C. Histamin

Nasumična testiranja na histamin obavljaju se kako bi se provjerila sukladnost s dopuštenim razinama utvrđenima Pravilnikom o mikrobiološkim kriterijima za hranu („Službeni glasnik BiH”, br. 11/13, 79/16 i 64/18) a u Republici Srpskoj i Pravilnikom o mikrobiološkim kriterijumima za hranu životinjskog podrijetla („Službeni glasnik Republike Srpske“ broj 69/19, 102/19 i 30/22). koji su usklađen sa Uredbom Komisije (EZ) br. 2073/2005.

D. Rezidue i kontaminanti

Utvrđuju se modaliteti praćenja u skladu s Odlukom o praćenju rezidua određenih tvari u živim životinjama i u proizvodima životinjskog porijekla („Službeni glasnik BiH“, br. 1/04, 40/09 i 44/11) harmonizovan sa Direktivom 96/23/EZ i Odlukom 97/747/EZ u svrhu kontrole sukladnosti sa zakonodavstvom EU-a u pogledu:

- najvećih dopuštenih količina farmakološki djelatnih tvari u skladu s Pravilnik o maksimalno dozvoljenim količinama farmakološki aktivnih supstanci u proizvodima životinjskog podrijetla („Službeni glasnik BiH“, br. 84/22) sukladna sa Uredbom (EU) broj 37/2010 i (EU) 2018/470 koja nije preuzeta u zakonodavstvo Bosne i Hercegovine;
- zabranjenih i neodobrenih tvari u skladu s Pravilnik o maksimalno dozvoljenim količinama farmakološki aktivnih tvari u proizvodima životinjskog podrijetla („Službeni glasnik BiH“, br. 84/22), Odlukom o zabrani primjene na životinjama određenih beta agonista te tvari hormonskog i tireostatskog djelovanja („Službeni glasnik BiH“, broj 74/10) koji su sukladni sa Uredbom (EU) broj 37/2010, i Direktivom broj 96/22/EC kao i Odlukom 2005/34/EZ koja je Uredbom Komisije (EU) 2019/1871 stavljena izvan snage a koja nije preuzeta u zakonodavstvo Bosne i Hercegovine;
- kontaminanata sukladno s Pravilnikom o maksimalno dozvoljenim količinama za određene kontaminante u hrani („Službeni glasnik BiH“, br. 68/14, 79/16, 9/17 i 84/18) a u Republici Srpskoj i Pravilnikom o maksimalno dozvoljenim količinama za određene kontaminante u hrani (Službeni glasnik Republike Srpske, broj 32/21) koji su sukladni sa Uredbom Komisije (EU) 1881/2006
- rezidua pesticida u skladu s Pravilniku o maksimalnim nivoima ostataka pesticida u i na hrani i hrani za životinje biljnog i životinjskog podrijetla („Službeni glasnik BiH“, broj 48/21) a u Republici Srpskoj i Pravilnikom o maksimalnim nivoima ostataka pesticida u hrani i u hrani za životinje i na hrani i na hrani za životinje (Službeni glasnik Republike Srpske, broj 48/21)

Uspostavljaju se mehanizmi praćenja za proizvode ribarstva ulovljene u divljini kako bi se kontrolirala usklađenost sa zakonodavstvom EU-a o kontaminantima, u skladu sa Pravilnikom o maksimalno dozvoljenim količinama za određene kontaminante u hrani („Službeni glasnik BiH“, br. 68/14, 79/16, 9/17 i 84/18)) a u Republici Srpskoj i Pravilnikom o maksimalno dozvoljenim količinama za određene kontaminante u hrani (Službeni glasnik Republike Srpske, broj 32/21) koji su sukladne sa Uredbom (EZ) br. 1881/2006 o utvrđivanju najvećih dopuštenih količina određenih kontaminanata u hrani.

E. Mikrobiološke pretrage

Prema potrebi obavljaju se mikrobiološke kontrole sukladno s relevantnim propisima i kriterijima utvrđenima Pravilnikom o mikrobiološkim kriterijuma („Službeni glasnik BiH“ broj 11/13, 79/16 i 64/18) a u Republici Srpskoj i Pravilnikom o mikrobiološkim kriterijumima za hranu životinjskog podrijetla („Službeni glasnik Republike Srpske“ broj 69/19, 102/19 i 30/22) koji su sukladni sa Uredbom (EZ) br. 2073/2005.,.

F. Paraziti

Provode se ispitivanja na temelju evaluacije rizika kako bi se provjerila sukladnost s odjeljkom VIII. poglavljem III. dijelom D Priloga III Pravilnika o higijeni hrane životinjskog porijekla („Službeni glasnik BiH“, br. 103/12, 28/14 i 87/15) a u Republici Srpskoj zahtjevi su utvrđeni i u odjeljku VIII., Priloga III., Pravilnika o posebnim pravilima higijene hrane životinjskog porijekla („Službeni glasnik Republike Srpske“ broj 37/22) koji je usklađen sa odjeljkom VIII. poglavljem III. dijelom D Priloga III. Uredbe (EZ) br. 853/2004 i odjeljkom I. Priloga II. Pravilnika o provedbenim mjerama za određene proizvode na koje se primjenjuju propisi o hrani („Službeni glasnik BiH“, broj 3/16) koji je sukladan sa odjeljkom I. Priloga II. Uredbe Komisije (EZ) br. 2074/2005.

G. Otrovnii proizvodi ribarstva

Provode se kontrole kako bi se osiguralo sljedeće:

1. na tržište se ne stavljaju proizvodi ribarstva dobiveni od otrovnih riba sljedećih porodica: Tetraodontidae, Molidae, Diodontidae i Canthigasteridae;
2. svježi, pripremljeni, smrznuti i preradeni proizvodi ribarstva koji pripadaju porodici Gempylidae, posebno *Ruvettus pretiosus* i *Lepidocybium flavobrunneum*, mogu se stavljati na tržište samo u pakiranom/ambalažiranom obliku i moraju se primjereno označiti kako bi se potrošače informiralo o postupcima pripreme/kuhanja i riziku povezanom s prisutnosti tvari s nepoželjnim gastroin testinalnim učincima. Na deklaraciji se navode uobičajeni i znanstveni naziv proizvoda ribarstva;
3. proizvodi ribarstva koji sadržavaju biotoksine, primjerice one koji izazivaju trovanje ciguatera ili druge toksine opasne za zdravlje ljudi, ne stavljaju se na tržište. Međutim, proizvodi ribarstva dobiveni od živih školjkaša, bodljikaša, plaštenjaka i morskih puževa mogu se stavljati na tržište ako su proizvedeni u skladu s odjeljkom VII. Priloga III. Pravilnika o higijeni hrane životinjskog podrijetla („Službeni glasnik BiH“, br. 103/12, 28/14 i 87/15) a u Republici Srpskoj zahtjevi su utvrđeni i u odjeljku VIII., Priloga III., Pravilnika o posebnim pravilima higijene hrane životinjskog podrijetla („Službeni glasnik Republike Srpske“ broj 37/22) koji je sukladan sa odjeljkom VII. Priloga III. Uredbe (EZ) br. 853/2004 i udovoljavaju standardima utvrđenima u poglavlju V. točki 2. tog odjeljka.